

Media: ΒΗΜΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ **Page:** 1,65,68-69 **Published at:** 05-06-2022

Author: **Surface:** 2687.33 **Circulation:** 32170
cm²

Subjects:

ΣΥΝΕΤΕΥΞΗ

ΧΑΒΙΕΡ ΘΕΡΚΑΣ

**«Στη λογοτεχνία
δεν υπάρχουν
ανώτερα και
κατώτερα είδη»**

ΜΑΡΙΛΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ,
ΒΙΒΛΙΑ ΣΕΛ. 4-5

Χαβιέρ Θέρκας

«Με ενδιαφέρει
το παρελθόν
που δεν έχει
ακόμη παρέλθει»

Ο διάσημος ισπανός συγγραφέας μιλάει
στο «Βήμα» για το νέο του μυθιστόρημα με
τίτλο **«Τέρρα Άλτα»** (με το οποίο εισέρχεται
για πρώτη φορά στο πεδίο της αστυνομικής
λογοτεχνίας), για την Ιστορία και τη μνήμη

σ. 4-5

«Νομίζω στ' αλήθεια ότι υπάρχουν μόνο δύο είδη λογοτεχνίας, η καλή και η κακή. Όλα τα υπόλοιπα είναι λογόρροια» λέει ο Χαβιέρ Θέρκας

Ο ισπανός λογοτέχνης μιλάει για το νουάρ και τη μυθοπλασία, τη φασματική παρουσία του ισπανικού εμφυλίου στο σήμερα και το στοιχείο του τραγικού στις οικογενειακές σχέσεις

«Όλα τα μυθιστορήματα είναι αστυνομικά μυθιστορήματα»

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΗ ΜΑΡΙΛΙΑ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

Ο Μελτσόρ, ο πρωταγωνιστής του μυθιστορήματος, διαβάζει τους "Αθλίους" και όλα αλλάζουν για αυτόν. "De te fabula narratur", λέει ο Οράτιος: ο μύθος μιλάει για σένα. Αυτό αισθανόμαστε όταν διαβάζουμε ένα σημαντικό βιβλίο

Ο Ισπανός Χαβιέρ Θέρκας (Κάθρες, 1961), καθιερωμένος συγγραφέας, επιδραστικός διανοούμενος, τακτικός αρθρογράφος της κυριακάτικης έκδοσης της εφημερίδας «El País», έγινε παγκοσμίως γνωστός με το μυθιστόρημά του *Στρατιώτες της Σαλαμίνας*, στο επίκεντρο του οποίου βρισκόταν ο ισπανικός εμφύλιος (1936-1939). Η μνήμη, η σημασία του παρελθόντος ως αναπόσπαστο κομμάτι του παρόντος είναι ζητήματα που πραγματεύτηκε σχεδόν σε όλα τα κατοπινά βιβλία του (όπως, για παράδειγμα, *Ο Απατεώνας* ή *Ο μονάρχης των σκίων*). Το 2019 κυκλοφόρησε το *Τέρρα Άλτα* (εκδ. Πατάκι, όπως και όλα τα προηγούμενα), το οποίο εκτυλίσσεται στην ομώνυμη αγροτική περιοχή της Καταλονίας, και εξέπληξε τους αναγνώστες γράφοντας ένα αστυνομικό μυθιστόρημα που τιμήθηκε με το βραβείο Planeta, από τα σημαντικότερα λογοτεχνικά βραβεία της Ισπανίας, με χρηματικό έπαθλο ύψους 600.000 ευρώ. Το *Τέρρα Άλτα*, πρώτος τόμος μιας τριλογίας που ολοκληρώνεται με την *Ανεξαρτησία* (2021) και το *Κάστρο του Κριανοπόγωνος* (2022), μόλις κυκλοφόρησε στα ελληνικά σε θαυμάσια μετάφραση της Γεωργίας Ζακοπούλου. «Το Βήμα» συνομιλήσε με τον Χαβιέρ Θέρκας για τη λογοτεχνική του «στροφή», προσπαθώντας να διερευνήσει, μεταξύ άλλων, πού οφείλεται αυτή η αλλαγή.

Με το «Τέρρα Άλτα» βυθίζεστε για πρώτη φορά σε ένα νέο λογοτεχνικό είδος, το αστυνομικό μυθιστόρημα. Πώς και γιατί προέκυψε η επιθυμία να αλλάξετε λογοτεχνικό είδος;

«Ίσως η αλλαγή να μην είναι και τόσο μεγάλη. Ο Μπόρχες έλεγε ότι όλα τα μυθιστορήματα είναι αστυνομικά μυθιστορήματα. Νομίζω ότι είχε δίκιο. Τουλάχιστον τα δικά μου μυθιστορήματα – και πολλά από τα μυθιστορήματα τα οποία θεωρώ σημαντικά, από τον *Δον Κιχώτη* και μετά – είναι αστυνομικά μυθιστορήματα, υπό την έννοια ότι όλα έχουν ένα αίνιγμα και κάποιον που προσπαθεί να το λύσει: αυτή είναι η ουσία του αστυνομικού είδους. Είναι γεγονός ότι στο *Τέρρα Άλτα* πρωταγωνιστής είναι ένας αστυνομικός ο οποίος

πρέπει να διαλευκάνει μια δολοφονία, οπότε είναι προφανής η ατμόσφαιρα του αστυνομικού μυθιστορήματος. Πιστέψτε με, όμως, η πρόθεσή μου δεν ήταν να γράψω αστυνομικό μυθιστόρημα. Απλώς, σε μια δεδομένη στιγμή, συνειδητοποίησα ότι ο ήρωας αυτού του βιβλίου δεν θα μπορούσε να είναι τίποτε άλλο εκτός από αστυνομικός. Από την άλλη πλευρά, η πρόθεσή μου ήταν σίγουρα να επαναστατήσω, τρόπον τινά, κατά του εαυτού μου, να επανεφεύρω τον εαυτό μου, να ανακαλύψω μέσα μου έναν καινούργιο συγγραφέα: με σκοπό να μην επαναληφθώ, να μην εξελιχθώ σε συγγραφέα που μιμείται τον εαυτό του – το χειρότερο που μπορεί να συμβεί σε έναν συγγραφέα! – και να καταφέρω να εκφράσω καινούργια πράγματα. Τελικώς η πρόθεσή μου ήταν αυτή που είναι πάντα, να γράψω το καλύτερο μυθιστόρημα που μπορώ».

Τι απαντάτε σε όσους υποστηρίζουν ότι το αστυνομικό λογοτεχνικό είδος;

«Ότι δεν ξέρουν τι είναι λογοτεχνία. Τόσο απλά! Γιατί στη λογοτεχνία δεν υπάρχουν ανώτερα και κατώτερα είδη. Υπάρχουν σπουδαίοι και λιγότερο σπουδαίοι τρόποι, καλύτεροι και χειρότεροι, για να χειριστείς ένα λογοτεχνικό είδος. Τίποτε περισσότερο. Στην τραγωδία, η οποία ήταν θεμελιώδες είδος για τον *Αριστοτέλη*, υπάρχουν μεγάλοι συγγραφείς, υπάρχουν όμως και ένα σωρό κακοί. Το ίδιο ισχύει και για όλα τα λογοτεχνικά είδη, συμπεριλαμβανομένου και του αστυνομικού (το οποίο προφανώς είναι πιο πρόσφατο ως είδος, γεγονός που αποτελεί πλεονέκτημα: το αστυνομικό μυθιστόρημα υπάρχει μόνο εδώ και δύο αιώνες). Υπάρχουν πάρα πολλά κακά αστυνομικά διηγήματα, όμως υπάρχουν και τα διηγήματα του *Εντγκαρ Άλαν Πόε*, του *Μπόρχες*, του *Σάσα*, του *Τσάντλερ*, τα οποία είναι αριστουργηματικά. Νομίζω στ' αλήθεια ότι υπάρχουν μόνο δύο είδη λογοτεχνίας, η καλή και η κακή. Όλα τα υπόλοιπα είναι λογόρροια».

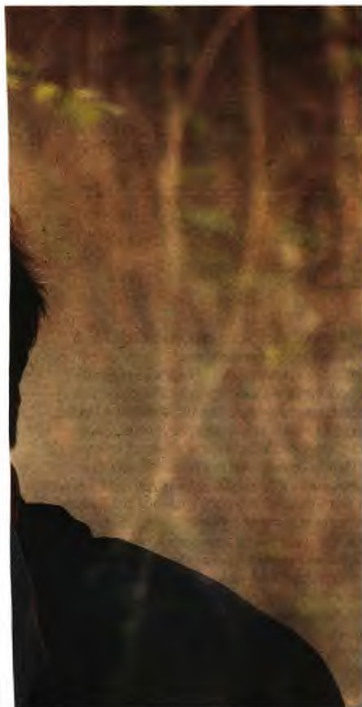
Παρότι αστυνομικό μυθιστόρημα, στο «Τέρρα Άλτα» ξανασυναντάμε τη σχέση που έχετε διερευνήσει στα προηγούμενα βιβλία σας, τη

σχέση ανάμεσα στη λογοτεχνία και στη μνήμη. Πού σταματούν οι αναμνήσεις και πού αρχίζει η μυθοπλασία;

«Δεν το γνωρίζω και νομίζω ότι κανείς δεν το γνωρίζει. Η αλήθεια είναι ότι σε αυτό το μυθιστόρημα όπως σχεδόν σε όλα τα προηγούμενα, τουλάχιστον από τους *Στρατιώτες της Σαλαμίνας* και μετά, το παρελθόν, κυρίως το πιο συγκρουσιακό παρελθόν της χώρας μου, ο ισπανικός εμφύλιος, διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο. Ωστόσο, το παρελθόν που με ενδιαφέρει δεν είναι το παρελθόν αυτό καθαυτό, αλλά το παρελθόν ως διάσταση του παρόντος χωρίς την οποία το παρόν είναι ακρωτηριασμένο: με άλλα λόγια, το παρελθόν που δεν έχει ακόμη παρέλθει. Το *Τέρρα Άλτα* δεν ερμηνεύεται χωρίς αυτή τη διάσταση».

Ο Μελτσόρ, ο πρωταγωνιστής του βιβλίου, είναι ένας ήρωας διόλου συνηθισμένος και πολύ ενδιαφέρων. Είναι ένας αστυνομικός που διαβάζει λογοτεχνία! Από πού προέρχεται το ενδιαφέρον του Μελτσόρ για τον Βικτόρ Ουγκό, για τους «Αθλίους» του, και ιδιαίτερα για τον Ιαβέρν, έναν από τους ήρωες του κλασικού γαλλικού μυθιστορήματος;

«Συμφωνώ μαζί σας, ο Μελτσόρ είναι ένας τρομερός ήρωας, ένα πρόσωπο γεμάτο αντιφάσεις, ένας ήρωας που, για να είμαι ειλικρινής, τον έχω ερωτευθεί. Γεννημένος στην πιο βίαιη γειτονιά της Βαρκελώνης, γιος μιας πόρνης και ενός ανώστου πατρός, ο Μελτσόρ στα 18 του και ενώ βρίσκεται φυλακισμένος, επειδή έχει καταδικαστεί ως εκτελεστής σε ένα καρτέλ κομμουνιστών εμπόρων ναρκωτικών, διαβάζει τους *Αθλίους* και όλα αλλάζουν για αυτόν. «De te fabula narratur» λέει ο *Οράτιος*: ο μύθος μιλάει για σένα. Αυτό αισθανόμαστε όταν διαβάζουμε ένα σημαντικό βιβλίο. Αυτό αισθάνεται ο Μελτσόρ όταν διαβάζει τους *Αθλίους*: αισθάνεται ότι το βιβλίο του Ουγκό τοποθετεί μπροστά του έναν καθρέφτη και του αποκαλύπτει ποιος ο ίδιος είναι πραγματικά, νιώθει ότι το μυθιστόρημα του Ουγκό του αποκαλύπτει την ίδια του την ύπαρξη. Του αποκαλύπτει επίσης την κλίση του ως αναγνώστη και ως αστυνομικού. Οι *Αθλίοι* γίνονται για τον Μελτσόρ βιβλίο

Ο Παλαιών Πατρών Γερμανός ευλογεί τη σημαία της Επανάστασης. Πίνακας του Θεόδωρου Βρυζάκη (1865, Εθνική Πινακοθήκη)

«Προφανώς και δεν είναι αυτό το θέμα του *Τέρρα Αλτα*, είναι όμως το “καύσιμό” του (το θέμα είναι πολύ πιο εμφανές στον δεύτερο τόμο της τριλογίας, την *Ανεξαρτησία*) με τον ίδιο τρόπο που το θέμα της *Μεταμόρφωσης* είναι η μεταμόρφωση του Γκρέγκορ Σάμσα σε έντομο, αλλά το “καύσιμό” του είναι η βαθιά, υπαρξιακή σύγχυση του *Κάφκα*. Για να το πω διαφορετικά, η καταλανική κρίση το φθινόπωρο του 2017, η οποία ώθησε την Καταλονία στα πρόθυρα του εμφυλίου πολέμου, είναι το στοιχείο που τροφοδοτεί την οργή, τη θλίψη και την οδύνη αυτών των σελίδων, παρότι η πολιτική αυτή κρίση θίγεται μόνο επιφανειακά».

Σε μια παλαιότερη συνέντευξή σας είχατε πει: «Δεν πιστεύω στην επική και στη συναισθηματική πολιτική. Πιστεύω σε μια πολιτική πεζή, μια πολιτική της λογικής που απευθύνεται στον ορθό λόγο και όχι στο συναίσθημα. Είμαι υπέρ της πλήξης, υπέρ μιας κοινωνίας στην οποία δεν συμβαίνει τίποτε: όσα μη πληκτικά να συμβαίνουν στον έρωτα, στην προσωπική ζωή των ανθρώπων. Τάσσομαι υπέρ της απόλυτης πλήξης στην πολιτική, πλήξη ελβετικού ή έστω σκανδιναβικού τύπου». Υστερα από δύο χρόνια υγειονομικής κρίσης και τώρα με τον πόλεμο στην Ουκρανία και τις συνέπειές του σε παγκόσμιο επίπεδο, θεωρείτε ότι μπορούμε να ελπίζουμε σε μέλλον όπου η πολιτική θα απευθύνεται στον ορθό λόγο;

«Όχι. Είμαι αισιόδοξος, αλλά όχι τόσο».

Είστε επίσης φανατικός αναγνώστης. Ποια βιβλία διαβάζετε αυτή την εποχή;

«Αυτή την περίοδο, χωρίς να γνωρίζω τον λόγο, διαβάζω κυρίως βιβλία γυναικών συγγραφέων. Ή μάλλον ξέρω γιατί: επειδή υπάρχουν πολλές γυναίκες συγγραφείς και ορισμένες εξ αυτών γράφουν πολύ καλά. Επιπλέον, γιατί οι γυναίκες συγγραφείς γράφουν για πράγματα πολύ διαφορετικά απ’ ό,τι εμείς οι άνδρες και για πράγματα πολύ διαφορετικά μεταξύ τους. Λατρεύω την Άλις Μόνρο και τη Σβετλάνα Αλεξιεβιτς, δύο συγγραφείς των οποίων έχω διαβάσει τα άπαντα. Μου αρέσουν επίσης νεότερες συγγραφείς όπως η Ιρλανδή Μάγκι Ο’ Φάρελ, η Καταλανή Ιρένε Σολά, η Χιλιανή Νόνα Φερνάντες, η Μεξικανή Φερνάντα Μελτσόρ, η Αργεντινή Μαρία Γκαϊνσα. Περισσότερο όμως από το διάβασμα νέων βιβλίων, ξαναδιαβάζω βιβλία που έχω διαβάσει. Αυτή την εποχή ξαναδιαβάζω την *Ανθρώπινη μοίρα* του *Μαιρό*. Και έχω πάντα δίπλα τον *Θερβάντες*, τον Μπόρχες, τον *Κάφκα*, τον *Νίτσε* και τον *Σαμφορ*».

ο-φρετίχ βάσει του οποίου ερμηνεύει τη ζωή του. Θα πρόσθετα ότι δεν ήμουν εγώ που επέλεξα τους *Αθλίους*, αλλά ο Μελτσόρ, για την ακρίβεια οι *Αθλιόι* επέλεξαν τον Μελτσόρ, ο οποίος είναι ο καλύτερος αναγνώστης που γνωρίζω. Και είναι ίσως και το καλύτερο πρόσωπο που γνωρίζω (παρά την οργή του, την οδύνη του, τη σκοτεινή του πλευρά, την επιθυμία του για εκδίκηση – ή ίσως ακριβώς για αυτούς τους λόγους). “Καλότυχτοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά, γιατί βλέπουν τον Θεό” γράφει ο Μπόρχες. Αυτός είναι ο Μελτσόρ, ένας άνθρωπος με καθαρή καρδιά».

Στο βιβλίο πραγματεύεστε επίσης και τις διαφορετικές μορφές σχέσης μεταξύ παιδιών και γονιών, τη σχέση του Μελτσόρ με τη μητέρα του, της κληρονόμου Ρόσα Αδέλ με τους δικούς της γονείς, τη σχέση του Μεξικανού Αρμενγκόλ με τον πατέρα του. Θεωρείτε ότι η σχέση μεταξύ γονιών και παιδιών έχει πάντα κάτι το τραγικό; Οι Έλληνες, με τόσο αίμα στις οικογενειακές ιστορίες των προγόνων μας, δεν είμαστε ίσως οι καταλληλότεροι να απαντήσουμε.

«Το περί τραγικού στους οικογενειακούς δεσμούς ισχύει, αν αντιλαμβανόμαστε την τραγωδία όπως οφείλουμε να την αντιληφθούμε, ως μια σύγκρουση, δηλαδή, στην οποία και οι δύο εμπλεκόμενες πλευρές έχουν δίκιο: οι γονείς έχουν δίκιο να θέλουν να προστατεύσουν τα παιδιά τους και τα παιδιά έχουν δίκιο να επιθυμούν να χειραφετηθούν σε σχέση με τους γονείς τους. Το ζήτημα αυτό τίθεται εντονότερα στο τρίτο βιβλίο της τριλογίας, *Το Κάστρο του Κουαντοβάνο* (*El Castillo de Barbazul*) το οποίο μόλις κυκλοφόρησε στην Ισπανία».

Το ζήτημα της ανεξαρτητοποίησης της Καταλονίας παρουσιάζεται στο βιβλίο με διακριτικό τρόπο, χωρίς να προκαλεί πραγματικούς τριγμούς μεταξύ των ηρώων του μυθιστορήματος και χωρίς να διαφαίνεται η ρωπή που έχει προκαλέσει στην καταλανική κοινωνία. Πώς και γιατί αποφασίσατε να το εντάξετε στο βιβλίο;

XABIER ΘΕΡΚΑΣ
Τέρρα Αλτα

Μετάφραση Γεωργία Ζακοπούλου.
Εκδόσεις Πατάκη, 2022,
σελ. 462, τιμή 18,80 ευρώ